

YARGILAMANIN YENİLENMESİ MUHAKEMESİNİN BİREYSEL BAŞVURU BAKIMINDAN ORTAYA ÇIKARDIĞI HUKUKİ MESELELER

Legal Problems Issued by the Procedure of the Renewal of Trial related to the Individual Application

Yrd. Doç. Dr. Mehmet Sinan ALTUNÇ¹

Geliş Tarihi: 26.09.2016 Kabul Tarihi: 30.01.2017

ÖZET

Yargılamanın yenilenmesi ve bireysel başvuru birbirlerinden farklı iki müessesedir. Ancak yargılamanın yenilenmesi talebi yapılmasından sonra verilecek kararın, bireysel başvuru bakımından birtakım hukuki meseleler yaratması mümkündür. Yargılamanın yenilenmesi talebinin bireysel başvuru ile ilgili 30 günlük süreye etkisinin yanı sıra, yargılamanın yenilenmesi talebinin kabul edilmesi halinde yapılmış bireysel başvuruların durumu inceleme konusu yapılmıştır. Özellikle yargılamanın yenilenmesi talebi ile bireysel başvurunun birlikte yapılması halinde, kabul edilen yargılamanın yenilenmesi talebi üzerine bireysel başvurunun kabul edilip edilemeyeceği ele alınmıştır. Öte yandan yargılamanın yenilenmesi talebinin reddedilmesi durumunda, bu ret kararına karşı bireysel başvuru yoluna gidilmesinin hangi hallerde mümkün olabileceği, içtihatlar ışığında değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yargılamanın yenilenmesi, bireysel başvuru, silahların eşitliği ilkesi, çelişmeli yargılama ilkesi, gerekçeli karar hakkı, hakimin tarafsızlığı ilkesi.

GİRİŞ

Bireysel başvuru ve yargılamanın yenilenmesi kurumları son dönemde değişik sebeplerle sık sık gündeme gelmiştir. İki kurumun her ne kadar birbiriyle bağlantısı yok gibi görünse de, özellikle yargılamanın yenilenmesi muhakemesi sırasında ortaya çıkması muhtemel temel hak ihlallerinin, koşulları gerçekleştiğinde bireysel başvuruya konu olması mümkündür.

ABSTRACT

The renewal of trial and the individual application are two different institutions. But the judgment given after the demand for the new trial can create some legal issues regarding the individual application. We have examined the effect of the demand for the new trial, on the time limit of 30 days requested for the individual application and the situation of the individual application in case of the acceptance of the new trial. Especially when the demand for a new trial and the individual application are done at the same time, we have asked whether the individual application can be accepted after the demand for a new trial has been accepted. On the other hand, in the case of the rejection of the demand of a new trial, this will be a new judgment and we can submit an individual application against it. We have discussed these questions in the light of the jurisprudence.

Keywords: The new trial, the individual application, the principle of the equality of arms, the principle of contradictory, the right to a reasoned decision, the principle of the impartiality of judge.

¹ Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi, sinan.altunc@law.bau.edu.tr.

Bu bakımdan ilk bölümde önce bireysel başvuru hakkında bilgi verdikten sonra, yargılamanın yenilenmesi müessesesi ele alınacaktır. İkinci bölümde ise, yargılamanın yenilenmesi talebinin bireysel başvuru bakımından etkileri değerlendirilecektir. Bu yapılırken, yargılamanın yenilenmesi talebinin bireysel başvuru koşullarından 30 günlük süreye etkisi ayrı bir başlık altında ele alınacaktır. Bunun dışında, yargılamanın yenilenmesi talebinin kabul edilmesi ve reddedilmesi kararlarının bireysel başvuruya etkisi irdelenecektir. Özellikle yargılamanın yenilenmesi talebinin reddedilmesi üzerine, bireysel başvuru yapılması değişik olasılıklar çerçevesinde tartışılacaktır.

I. BİREYSEL BAŞVURU VE YARGILAMANIN YENİLENMESİ KAVRAMLARI

A. BİREYSEL BAŞVURU

1. GENEL OLARAK

Herkesin hukuki güvenlik içinde yaşadığı, devletin eylem ve işlemlerinin hukuk kurallarına bağlı ve hukuk kurallarının denetiminde bulunduğu sistem olarak nitelendirilen hukuk devletinin sağlanmasının ilk koşulu, temel hak ve özgürlüklerin tanınması, korunması ve yaşatılmasıdır². Temel hak ve özgürlükler, anayasalar tarafından düzenlenmekte ve güvence altına alınmaktadır. Bu anlamda temel hak ve özgürlüklerle ilgili anayasallık denetiminin bir sonucu olarak anayasa mahkemelerinin görev ve fonksiyonlarında meydana gelen değişme ve genişleme neticesinde bireysel başvuru yolu anayasa mahkemelerinin görev alanına dâhil olmuştur. Bunun sonucunda birçok devlet temel hak ve özgürlüklerin kamu gücü işlemlerine karşı korunması amacıyla anayasa mahkemesine bireysel başvuru hakkını kabul etmiştir. Böylelikle bireyler kamu gücü işlemleri sonucunda temel hak ve özgürlükleri ihlal edildiğinde, anayasa mahkemelerine başvurarak koruma talebinde bulunabilmektedirler³. Dolayısıyla bireysel başvuruyu, temel hakları kamu gücü işlemlerine karşı korumak maksadıyla kabul edilen bir başvuru yolu şeklinde tanımlamamız mümkündür⁴.

Bireysel başvuru kurumu Türk hukukuna 2010 yılında yapılan Anayasa değişikliği ile girmiştir. Anayasa Mahkemesi'nin görevlerinin düzenlendiği Anayasa'nın 148. maddesine "bireysel başvuruları değerlendirmek" görevi de eklenmiştir. Anayasa'nın 148/3. fıkrasına göre, "Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi

---

² KAYA Köroğlu, Cezai Konularda Anayasa Mahkemesi'ne Bireysel Başvuru, Ankara, 2014, s. 21.

³ KAYA, s. 22.

⁴ KAYA, s. 21; TSERETELI Nino, Mechanism of Individual Complaints – German, Spanish and Hungarian Constitutional Courts – Comparative Analysis, Central European University, Budapest, 2007, s. 3.

kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir.” AY m. 148/5’te “Bireysel başvuruya ilişkin usul ve esaslar kanunla düzenlenir.” hükmünü takiben de 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 45 vd. maddeleriyle de bireysel başvuru ile ilgili ayrıntılı düzenlemeler yapılmıştır.

Ceza hukuku bakımından bireysel başvuruyu bir kanun yolu olarak değerlendirmek mümkün değildir. Bu anlamda, adli yargı organlarının yargılamalarından sonra ortaya çıkan bir hukuksal çare olarak nitelendirilemez. Bireysel başvuru, sadece anayasa hukuku kapsamındaki temel hak ve özgürlük ihlallerinin denetlenebileceği istisnai bir hukuk yolu olarak tanımlanmıştır⁵.

2. BİREYSEL BAŞVURUNUN KABUL EDİLEBİLİRLİK KOŞULLARI

a. TEMEL HAK VE ÖZGÜRLÜKLERDEN AİHS ve EK PROTOKOLLERİ KAPSAMINDAKİ HERHANGİ BİRİNİN KAMU GÜCÜ TARAFINDAN İHLAL EDİLMİŞ OLMASI

AY m. 148/3 uyarınca, bireysel başvuru yapılabilmesi için, Anayasa’da güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerin, AİHS kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından ihlal edilmiş olması gerekir. Dolayısıyla bireysel başvuru yaparken, belirtilen kapsamdaki temel hak ve özgürlüklerin hangisi veya hangilerinin nasıl ihlal edildiğinin gösterilmesi gerekir. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 45. maddesinin 1. fıkrasında ise, “Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve buna ek Türkiye’nin taraf olduğu protokoller kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir.” denmektedir. Buna göre, her türlü hak ihlali bireysel başvuru yapılabilmesine imkân sağlamamaktadır. Bireysel başvuru ancak Anayasa’da güvence altına alınmış olan temel hak ve özgürlüklerden, AİHS ve Ek protokolleri kapsamındakilerine ilişkin olanlar bakımından yapılabilir.

Bunun dışında, söz konusu hak ihlalinin kamu gücü tarafından gerçekleştirilmiş olması gerekir. Aslında kamu gücü denildiğinde söz konusu olan yasama, yürütme ve yargı organlarıdır, ancak 6216 sayılı Kanun’un 45. maddesinin 3. fıkrasında açıkça “Yasama işlemleri ile düzenleyici idari işlemler aleyhine doğrudan bireysel başvuru yapılamayacağı gibi Anayasa Mahkemesi kararları ile Anayasanın yargı denetimi dışında bıraktığı işlemler de bireysel başvurunun konusu olamaz” demek suretiyle yasama organının işlemleri ile bir kısım yürütme işlemlerinin bireysel başvuru dışında kalacağı belirtilmiştir⁶.

⁵ KAYA, s. 24.

⁶ ERGÜL Ergin, Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Bireysel Başvuru ve Uygulaması, Ankara, 2013, s. 18.

b. KANUNDA ÖNGÖRÜLMÜŞ İDARİ VE YARGISAL BAŞVURU YOLLARININ TÜKETİLMİŞ OLMASI

Bireysel başvurunun yapılabilmesinin bir diğer koşulu da, ihlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörölmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olması gerektiğidir⁷. Bu husus 6216 s. K. m. 45/2’de de belirtilmiştir. Burada sözü edilen yollar, aynı zamanda bireysel başvuru yapılabilmesi için gerekli 30 günlük sürenin de başlangıç tarihidir (6216 s. K. m. 47/5). Esasında başvuru yollarının tüketilmesi ve yukarıda bahsettiğimiz süre koşulları, insan hakları hukuku bakımından bireysel başvuru vb. yolların ikincil derecede olması ile ilgilidir⁸. Nitekim AİHS m. 35/1’de de iç hukuk yollarının tüketilmesi aranmaktadır⁹.

İdari ve yargısal başvuru yollarının tüketilmesi koşulu, insan hakları ihlallerinin önlenmesinin, esas olarak idarenin ve mahkemelerin görevine girmesindedir. Dolayısıyla ancak bu mercilere yapılan başvurular sonuçsuz kaldığı vakit, Anayasa Mahkemesi’ne bireysel başvuru yapılabilmektedir. Başvuru yolları tüketilmeden Anayasa Mahkemesi’ne başvurulması halinde, bir kabul edilemezlik nedeni ortaya çıkacak ve başvurunun, esası incelenmeksizin reddedilmesi gerekecektir¹⁰.

Bu koşul aynı zamanda bir başka sonuç daha doğurmaktadır. Ceza hukuku bakımından, başvuru yolları hükmün kesinleşmesi için gereken yollardır. Diğer bir deyişle, bireysel başvuru yapılabilmesi için hükmün kesinleşmiş olması gereklidir. Bu anlamda, hükmün kesinleşmesinden sonraki aşamada söz konusu olan ve olağanüstü olarak nitelendirilen kanun yolları, bireysel başvuru için tüketilmesi gerekli olan yollardan değildir¹¹. Bu husus, aşağıda ele alacağımız bir başka koşul olan 30 günlük başvuru süresi bakımından da önem taşımaktadır.

---

⁷ DOĞRU Osman, Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Rehberi, İstanbul, 2013, s. 102.

⁸ EKİNCİ Hüseyin, “Kabul Edilebilirlik Kriterleri”, in: Bireysel Başvuru, İnceleme Usulü ve Kabul Edilebilirlik Kriterleri, Ankara, 2013, s. 123 vd.

⁹ AİHS m. 35/1: “Mahkeme’ye ancak, uluslararası hukukun genel olarak kabul edilen ilkeleri uyarınca iç hukuk yollarının tüketilmesinden sonra ve iç hukuktaki kesin karar tarihinden itibaren altı aylık bir süre içinde başvurulabilir.”

¹⁰ EKİNCİ Hüseyin, “Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvurularda Bir Kabul Edilebilirlik Koşulu Olarak “Başvuru Yollarının Tüketilmesi” Sorunu”, in: Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Yıl: 3, Sayı: 11, s. 2-3.

¹¹ EKİNCİ, “Kabul Edilebilirlik”, s. 126.

c. 30 GÜNLÜK BAŞVURU SÜRESİ

6216 sayılı Kanun'un 47/5. maddesi gereğince bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekmektedir. Anayasa Mahkemesi'ne göre, "bireysel başvurunun, başvuru yolu öngörülmesi halinde bu yolun tüketildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerektiği belirtilmekle beraber, 30 günlük başvuru süresinin başlangıç tarihinin belirlenmesi hususunda başvuru sahibinin nihai karardan yeterince bilgi sahibi olması aranacaktır. Diğer bir deyişle, nihai kararın tebliğinin öngörüldüğü hallerde tebliğ tarihinin, tebliğ şartı öngörülmemeyen hallerde ise başvuru sahibinin kararın içeriğini kesin olarak öğrenebildiği tarihin esas alınması gerekir."¹²

Bu anlamda, yukarıda belirttiğimiz üzere hükmün kesinleşmesinden sonraki aşamada söz konusu olan olağanüstü kanun yolları, bireysel başvuru için tüketilmesi gerekli olan yollardan değildir¹³. Dolayısıyla hüküm kesinleştikten sonra, yani olağan kanun yolları tüketildikten sonra başvuru olan olağanüstü kanun yolları, bireysel başvuru bakımından söz konusu olan sürenin başlangıç anını etkilemez. Örneğin, hüküm kesinleştikten sonra olağanüstü kanun yolu olan yargılamanın yenilenmesine başvurulması durumunda, bu talep bireysel başvuru için öngörülen 30 günlük süreyi durdurmaz. Bu nedenle, kesin hükümle sonuçlanmış dosya ile ilgili yargılamanın yenilenmesi talep edilecekse, öte yandan da bahsedilen davada bireysel başvuruyu gerektiren birtakım hususlar varsa, her iki başvurunun da (hem yargılamanın yenilenmesi talebi hem de bireysel başvuru) beraber yapılması yerinde olacaktır. Aksi takdirde, Anayasa Mahkemesi'nin kabul edilemezlik kararı vermesi söz konusu olabilecektir.

d. GÜNCEL VE KİŞİSEL BİR HAKKIN DOĞRUDAN ETKİLENMESİ

6216 sayılı Kanun'un 46. maddesinin 1. fıkrasına göre, "Bireysel başvuru ancak ihlale yol açtığı ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal nedeniyle güncel ve kişisel bir hakkı doğrudan etkileyenler tarafından yapılabilir." Dolayısıyla bireysel başvuru yapılabilmesinin koşullarından biri de, başvuru yapmak isteyen kişinin güncel ve kişisel bir hakkının doğrudan etkilenmesidir. Anayasa Mahkemesi, başvuruya konu edilen ve ihlale yol açtığı ileri sürülen kamu gücü eylem veya işleminden ya da ihmalinden dolayı, başvuru sahibinin "güncel bir hakkının ihlal edilmesi", bu ihalden dolayı "kişisel olarak" ve "doğrudan" etkilenmiş olması ve bunların sonucunda başvuru sahibinin kendisinin mağdur olduğunu ileri sürmesini, bireysel başvuru yapılabilmesi için önkoşul olarak görmektedir¹⁴.

¹² AYM, 2013/6398 Başvuru Numarası, 03.04.2014 tarihli bireysel başvuru kararı, §29.

¹³ EKİNCİ, "Kabul Edilebilirlik", s. 126.

¹⁴ 6216 sayılı Kanun'un 46. maddesinde kimlerin bireysel başvuru yapabileceği sayılmış olup, anılan maddenin (1) numaralı fıkrasına göre, bir kişinin Anayasa Mahkemesine

Kişisellik ise, şikâyet konusu işlem, eylem veya yasadan başvuru kendisinin etkilenmesi anlamına gelmektedir¹⁵. Nitekim 6216 sayılı Kanun'un 46. maddesinin 2. fıkrasında, "Kamu tüzel kişileri bireysel başvuru yapamaz. Özel hukuk tüzel kişileri sadece tüzel kişiliğe ait haklarının ihlal edildiği gerekçesiyle bireysel başvuruda bulunabilir." denilerek bu koşul açıkça ortaya konmuştur.

En nihayet, güncellik koşulu bakımından, başvurunun yapıldığı anda temel hak ihlaline neden olan bir yasa, işlem veya eylemin mevcut olması gerektiği söylenmelidir. Bir kimsenin kendisine hiçbir zaman uygulanmamış ve uygulanma ihtimali olmayan işlem veya normlar hakkında bireysel başvuruda bulunması mümkün değildir¹⁶.

e. HUKUKİ YARAR BULUNMASI

Bireysel başvuruda beklenen yarar, temel hak ihlalinin ortadan kaldırılmasıdır. Başvurucu başka bir idari veya adli mercie başvurarak ihlali giderme imkânına sahipse, bireysel başvuruda bulunmasında hukuki yararı yoktur. Esasında bu koşul daha önce ele aldığımız kanun yollarının tüketilmesi koşuluna benzemektedir. Ancak burada, diğerinden farklı olarak dikkat çekilmek istenen husus, bireysel başvuru neticesinde yapılacak muhakemenin sonucunda verilecek kararın, başvuru durumunda değişiklik yaratıp yaratmayacağına değerlendirilmesidir. Eğer verilecek karar başvuru durumunda esaslı bir değişiklik yaratmayacaksa, başvuru reddedilebilir¹⁷.

B. YARGILAMANIN YENİLENMESİ

Yargılama makamının verdiği hüküm, uyuşmazlığı kesin bir sonuca bağlamak, diğer bir ifade ile kesinleşmek zorundadır. Bir noktada verdiği kesin hükümler uyuşmazlığı sonuca bağlamak durumundadır. Yargılama makamının verdiği karar hukuka aykırı veya yanlış olabilir. Diğer bir deyişle adaletin yapılması söz

---

bireysel başvuruda bulunabilmesi için üç temel ön koşulun birlikte bulunması gerekmektedir. Bu önkoşullar, başvuruya konu edilen ve ihlale yol açtığı ileri sürülen kamu gücü eylem veya işleminden ya da ihmalinden dolayı, başvuru kendisinin "güncel bir hakkının ihlal edilmesi", bu ihalden dolayı "kişisel olarak" ve "doğrudan" etkilenmiş olması ve bunların sonucunda başvuru kendisinin mağdur olduğunu ileri sürmesi gerekir. (Atilla Kart ve Cumhuriyet Halk Partisi Başvurusu, Başvuru No: 2014/13634)

¹⁵ KILINÇ Bahadır, "Karşılaştırmalı Anayasa Yargısında Bireysel Başvuru (Anayasa Şikâyeti) Kurumu ve Türkiye Açısından Uygulanabilirliği", Anayasa Yargısı, Cilt: 25, Yıl: 2008, s. 32.

¹⁶ KILINÇ, s. 33.

¹⁷ Venice Commission, Study on Individual Access to Constitutional Justice, CDL-AD(2010)039rev., s.35.

konusu olabilir¹⁸. Kanun yolları, bu gibi hallerde yargılama makamınca verilen kararların bir başka makam tarafından denetlenmesini, gerekiyorsa hukuka aykırılığın giderilmesi veya yanlışlığın düzeltilmesini sağlayan hukuki çareler olarak karşımıza çıkmaktadır¹⁹.

Kanun yolları olağan ve olağanüstü olarak ikiye ayrılır. Bu ayrımın temelinde, aleyhine kanun yoluna başvuru hükmün kesinleşip kesinleşmemesi yatmaktadır. Kesinleşen hükümlere karşı başvuru olağanüstü kanun yollarından biri de yargılamanın yenilenmesidir. Yargılamanın yenilenmesi hüküm kesinleştikten sonra infaz aşamasında, hatta infaz tamamlandıktan sonraki aşamada dahi hükümde bir hata olduğu ortaya çıkabilir. Yargılamanın yenilenmesi bu hatalı durumun, talep üzerine yeniden incelenmesi ve gerekiyorsa düzeltilmesine yöneliktir²⁰.

Yargılamanın yenilenmesini istemek, bir mahkemenin asıl ceza mahkemesinde verdiği yargının hatalı olduğunu iddia etmek ve bu hususta bir karar verilmesi için yargılama makamlarını harekete geçirmektir²¹.

Yargılamanın yenilenmesi CMK m. 311 vd.'de düzenlenmiştir. CMK m. 311'de hükümlü lehine yargılamanın yenilenmesi nedenleri, CMK m. 314'te ise sanık veya hükümlünün aleyhine yargılamanın yenilenmesi nedenleri düzenlenmiştir²².

---

¹⁸ ÖZGEN Eralp, Ceza Muhakemesinin Yenilenmesi, Ankara, 1968, s. 1.

¹⁹ ŞAHİN Cumhur / GÖKTÜRK Neslihan, Ceza Muhakemesi Hukuku II, 5. Baskı, Ankara, 2016, s. 235.

²⁰ ÖZGEN, s. 14; ŞAHİN / GÖKTÜRK, s. 297; AKYÜREK Güçlü, Yargılamanın Yenilenmesi, Ankara, 2015, s. 32.

²¹ YENİSEY Feridun / NUHOĞLU Ayşe, Ceza Muhakemesi Hukuku, 4. Baskı, İstanbul, 2016, s. 964 vd; ÖZTÜRK Bahri / TEZCAN Durmuş / ERDEM Mustafa Ruhan / SIRMA GEZER Özge / SAYGILAR KIRIT Yasemin F. / ÖZAYDIN Özdem / ALAN AKCAN Esra / ERDEN TÜTÜNCÜ Efser, Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku, 10. Baskı, Ankara, 2016,, s. 751; CENTEL Nur / ZAFER Hamide, Ceza Muhakemesi Hukuku, 13. Bası, İstanbul, 2016, s. 857.

²² CMK m. 311'deki hükümlü lehine yargılamanın yenilenmesi sebepleri altı bent halinde sayılmıştır:

- a) Duruşmada kullanılan ve hükmü etkileyen bir belgenin sahteliğinin anlaşılması.
- b) Yemin verilerek dinlenmiş olan bir tanık veya bilirkişinin hükmü etkileyecek biçimde hükümlü aleyhine kasıt veya ihmal ile gerçek dışı tanıklıkta bulunduğu veya oy verdiği anlaşılması.
- c) Hükme katılmış olan hâkimlerden birinin, hükümlünün neden olduğu kusur dışında, aleyhine ceza kovuşturmasını veya bir ceza ile mahkûmiyetini gerektirecek biçimde görevlerini yapmada kusur etmesi.
- d) Ceza hükmünün hukuk mahkemesinin bir hükmüne dayandırılmış olup da bu hüküm kesinleşmiş diğer bir hüküm ile ortadan kaldırılması.
- e) Yeni olaylar veya yeni deliller ortaya konulup da bunların yalnız başına veya önceden

Yargılamanın yenilenmesi ile ilgili kendisine başvurulmuş mahkeme öncelikli davanın kabule değer olup olmadığını inceler²³. Bu inceleme şekle ve esasa ilişkin olarak yapılır. Şekle ilişkin inceleme delil toplanması veya değerlendirilmesi yapılmaz. Burada yargılamanın yenilenmesi talebinin yasal çerçevede yapıp yapılmadığına bakılır. Diğer bir deyişle, talebin CMK m. 319/1'deki unsurları taşıyıp taşımadığı, yani kanunda belirtilen şekle göre yapıp yapılmadığı veya yargılamanın yenilenmesini gerektirecek yasal nedenlerin gösterilip gösterilmediği veya bunu doğrulayacak delillerin açıklanıp açıklanmadığı incelenir. Bu karar duruşma yapılmaksızın verilir²⁴.

Yargılamanın yenilenmesi talebinin kabule değer olup olmadığının, hükmü veren mahkemece ve fakat farklı hakimlerce verilmesi gereklidir²⁵.

Mahkeme şekle ilişkin incelemesinin sonucunda ret kararı vermezse, esasa ilişkin inceleme safhasına geçer. Bu aşamada kesin hükümde adli hata olup olmadığı değerlendirilir. Bu amaçla delil toplanmasına başlanır²⁶. Mahkeme yargılamanın yenilenmesi talebini yerinde bulursa, yargılamanın yenilenmesi davasının kabulüne karar verir (CMK m. 320/1). Bu karar yargılamanın yenilenmesi muhakemesinin soruşturma evresini başlatır²⁷. Nitekim CMK m. 320/2'de de *“Delillerin mahkemece veya naip hâkim tarafından veya istinabe*

---

sunulan delillerle birlikte göz önüne alındıklarında sanığın beraatini veya daha hafif bir cezayı içeren kanun hükmünün uygulanması ile mahkûm edilmesini gerektirecek nitelikte olması.

f) Ceza hükmünün, İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Korumaya Dair Sözleşmenin veya eki protokollerin ihlâli suretiyle verildiğinin ve hükmün bu ayırılığa dayandığının, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kesinleşmiş kararıyla tespit edilmiş olması.

CMK m. 314'teki sanık veya hükümlünün aleyhine yargılamanın yenilenmesi ise şunlardır:

a) Duruşmada sanığın veya hükümlünün lehine ileri sürülen ve hükme etkili olan bir belgenin sahteliğinin anlaşılması.

b) Hükme katılmış olan hâkimlerden birinin, aleyhine ceza kovuşturmasını veya bir ceza ile mahkûmiyetini gerektirecek nitelikte olarak görevlerini yapmada sanık veya hükümlü lehine kusur etmesi.

c) Sanığın, beraat ettikten sonra suçla ilgili olarak hâkim önünde güvenilebilir nitelikte ikrarda bulunması.

²³ YENİSEY Feridun / NUHOĞLU Ayşe, “Yargılamanın Yenilenmesi Muhakemesi”, in: Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 9, Sayı: 123-124, Kasım-Aralık 2014, s. 22; ŞAHİN / GÖKTÜRK, s. 303; ÖZBEK Veli Özer / DOĞAN Koray / BACAĞIZ Pınar / TEPE İlker, Ceza Muhakemesi Hukuku, 8. Baskı, Ankara, 2016, 892; ÖZTÜRK / TEZCAN / ERDEM / SIRMA GEZER / SAYGILAR KIRIT / ÖZAYDIN / ALAN AKCAN / ERDEN TÛTÛNCÛ, s. 754.

²⁴ ŞAHİN / GÖKTÜRK, s. 303; ÖZBEK / DOĞAN / BACAĞIZ / TEPE, s. 892.

²⁵ ŞAHİN / GÖKTÜRK, s. 303.

²⁶ ÖZBEK / DOĞAN / BACAĞIZ / TEPE, s. 893; AKYÛREK, s. 179.

²⁷ YENİSEY / NUHOĞLU, “Yargılamanın Yenilenmesi”, s. 24.

suretiyle toplanması sırasında, soruşturmaya ilişkin hükümler uygulanır.” hükmüne yer verilmektedir.

Bu aşamada yargılamanın yenilenmesi davasının kabulüne karar verilmesi halinde, bu karar eski muhakemedeki karşı tarafa tebliğ edilir. Yine bu aşamada delillerin toplanmasına da karar verilebilir. Delillerin toplanması sona erince, Cumhuriyet savcısı ve hakkında hüküm kurulmuş olan kişiden, yedi günlük süre içinde görüş ve düşüncelerini bildirmeleri istenir (CMK m. 320/3). Daha sonra mahkeme tarafından yargılamanın yenilenmesi isteminin reddine veya yargılamanın yenilenmesine ve duruşma açılmasına karar verilir (CMK m. 321)²⁸. CMK m. 321/3 uyarınca, yargılamanın yenilenmesi isteminin reddine veya yargılamanın yenilenmesine dair kararlar itiraza tabidir²⁹.

Yargılamanın yenilenmesi kararı bir başka evreye geçişi ifade eder. Bu karar Yenisey / Nuhoğlu tarafından esas muhakemedeki iddianamenin kabulü kararına benzetilmektedir³⁰. Yargılamanın yenilenmesinde kovuşturma evresi yeniden yapılır. Kesin hükmün dayanağı olan iddianamenin yeniden sanığa tebliğ edilmesi gereklidir. Bu, yenilenen yargılamada yapılacak olan savunma için önemlidir³¹.

CMK m. 323'e bakıldığında, yeniden yapılacak duruşmadan bahsedildiği görülmektedir. Bu duruşma sonucunda mahkeme ya önceki hükmü onaylar ya da önceki hükmü iptali ile birlikte dava hakkında yeniden hüküm verir. Dolayısıyla yeniden hüküm verilmesinden bahsedildiği için, bu aşamada ilk muhakemeden bağımsız, yeni bir duruşma söz konusudur³².

Yeniden yapılan duruşmanın sonucunda mahkeme eski hükmü iptal edip dava hakkında yeniden hüküm vermek suretiyle, önceki kesin hükmü hukuk hayatından kaldırmış olur. Yapılan yeni yargılama ilkinden tamamen bağımsız ve yargılamanın yenilenmesi nedenleriyle de bağlı olmayan bir yargılamadır³³. Yeniden yargılamada hüküm, ilk hükümdeki maddi tespitler ile bağlı kalınmaksızın verilir³⁴. Bunun sonucunda ortaya ilkinden tamamen başka bir hüküm ortaya çıkar.

---

²⁸ YENİSEY / NUHOĞLU, Ceza Muhakemesi, s. 977.

²⁹ ŞAHİN / GÖKTÜRK, s. 304.

³⁰ YENİSEY / NUHOĞLU, Ceza Muhakemesi, s. 977.

³¹ YENİSEY / NUHOĞLU, “Yargılamanın Yenilenmesi”, s. 29.

³² YENİSEY / NUHOĞLU, “Yargılamanın Yenilenmesi”, s. 31.

³³ AKYÜREK, s. 202.

³⁴ YENİSEY / NUHOĞLU, “Yargılamanın Yenilenmesi”, s. 33.

II. YARGILAMANIN YENİLENMESİ TALEBİNİN BİREYSEL BAŞVURU BAKIMINDAN ETKİLERİ

A. YARGILAMANIN YENİLENMESİ TALEBİNİN 30 GÜNLÜK SÜREYE ETKİSİ

6216 sayılı Kanun'un 47/5. maddesi gereğince bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekmektedir. Buna göre, başvuru yollarının kullanılması ve tüketilmesi sonucunda verilen ceza mahkemesi hükmünün kesinleşmesi de gereklidir³⁵. Hükmün kesinleşmesinden sonra 30 günlük sürenin başlayabilmesi için, başvuru yollarının bu hükümden haberdar olması gerekir.

“Bireysel başvurunun, başvuru yolu öngörölmüş olması halinde bu yolun tüketildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerektiği belirtilmekle beraber, başvuru süresinin başlangıç tarihinin belirlenmesi hususunda başvuru yollarının nihai karardan yeterince bilgi sahibi olması aranacaktır. Diğer bir deyişle, nihai kararın tebliğinin öngöröldüğü hallerde tebliğ tarihinin, tebliğ şartı öngörölmeyen hallerde ise başvuru yollarının kararın içeriğini kesin olarak öğrenebildiği tarihin esas alınması gerekir.”³⁶

Bu anlamda, hükmün kesinleşmesinden sonraki aşamada söz konusu olan olağanüstü kanun yollarının, bireysel başvuru yapılabilmesi için tüketilmesi gerekli değildir³⁷. Dolayısıyla hüküm kesinleştikten sonra, yani olağan kanun yolları tüketildikten sonra başvuru yollarının olağanüstü kanun yolları, bireysel başvuru bakımından söz konusu olan sürenin başlangıç anını etkilemez. Örneğin, hüküm kesinleştikten sonra olağanüstü kanun yolu olan yargılamanın yenilenmesine başvurulması durumunda, bu talep bireysel başvuru için öngörülen 30 günlük sürenin başlamaması gibi bir sonucu doğurmaz. Bu nedenle, kesin hükümle sonuçlanmış dosya ile ilgili yargılamanın yenilenmesi talep edilecekse, öte yandan da bahsedilen davada bireysel başvuruyu gerektiren birtakım hususlar varsa, her iki başvurunun da (hem yargılamanın yenilenmesi talebi hem de bireysel başvuru) beraber yapılması yerinde olacaktır. Aksi takdirde, başvuru süresi içinde yapılmadığından ötürü Anayasa Mahkemesi kabul edilemezlik kararı verir.

Ancak burada bir hususa dikkat çekmek gerekir. Eğer yargılamanın yenilenmesi talebi kabul edilmişse, dava yeniden esastan incelenecektir. Bunun sonucunda da yukarıda belirttiğimiz yargılamanın yenilenmesine dair prosedür uyarınca, yeniden görülen dava bakımından yeni bir hüküm verilmesi gündeme gelecektir. Bu yeni hüküm ise, ilk hükümden bağımsız olarak bireysel

---

³⁵ TURAN Hüseyin, “Ceza Mahkemelerince Verilen Kararlar Bakımından Bireysel Başvuruda Başvuru Süresi”, in: Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Yıl: 5, Sayı: 17, s. 117.

³⁶ AYM, Başvuru No: 2013/6398, 03.04.2014, §29.

³⁷ EKİNCİ, “Kabul Edilebilirlik”, s. 126.

başvuruya konu olacaktır. Yani yargılamanın yenilenmesi davasına konu olan ve bu kapsamda incelenmiş olan meseleler bakımından bireysel başvuru yoluna gidilebilecektir. Diğer bir deyişle, ilk muhakemeye konu olan fakat yargılamanın yenilenmesinden sonraki muhakemede tartışılmayan hususlar bireysel başvuruya konu olmayacağı gibi, yargılamanın yenilenmesi bireysel başvuruya ilişkin 30 günlük sürenin yeniden başlamasını da sağlamaz³⁸.

Nitekim AİHM içtihadı da bu yöndedir. Atkın / Türkiye davasında³⁹, AİHM olağanüstü kanun yoluna başvuran ve bu başvurusunun reddedilmesi üzerine başvurusunun AİHM'e yaptığı başvuru ile ilgili olarak, AİHS m. 35/1'deki 6 aylık sürenin dolduğu gerekçesiyle kabul edilmezlik kararı vermiştir. Zira başvuru hakkında verilen hükmün kesinleşme tarihi 25.12.1996 iken, başvurusunun yaptığı olağanüstü kanun yolu başvurusunun reddedilmesi tarihi 21.05.1997, AİHM'e yaptığı başvurusunun tarihi ise 07.01.1998'dir. Görüldüğü üzere, olağanüstü kanun yoluna yapılan başvurusunun reddedilmesi ile AİHM'e başvuru arasında her ne kadar 6 aydan daha kısa bir süre olsa da, hükmün kesinleşmesinin üzerinden 6 aydan fazla bir süre geçmiştir. Nitekim AİHM'de bunu göz önünde tutarak kabul edilmezlik kararı vermiştir. Bu anlamda olağanüstü kanun yoluna başvurulması, tüketilmesi gereken etkili bir hukuk yolu değildir.

B. YARGILAMANIN YENİLENMESİ TALEBİNİN KABUL EDİLMESİ

Burada söz konusu olan husus, ilk evvela bir kimsenin bireysel başvuru için öngörülen 30 günlük süreyi kaçırmamak adına, yargılamanın yenilenmesi talebinin yanı sıra bireysel başvuruda bulunmasıdır.

Ayrıca yargılamanın yenilenmesi talebinin de kabul edilmesi ihtimalinde, bunun bireysel başvuruya etkisinin ne olacağı sorusu ortaya çıkmaktadır.

Ortada henüz akıbeti belli olmayan bir yargılamanın yenilenmesi talebi olduğundan dolayı başvuru yollarının tüketilmediğinden bahisle kabul edilmezlik kararı verilemeyecektir. Diğer taraftan kişi süresi içinde bireysel başvuruda bulunduğundan dolayı, sürenin geçtiği de ileri sürülemeyecektir. Dolayısıyla hem yargılamanın yenilenmesi hem de bireysel başvuruya ilişkin taleplerin işleme girmesi gerekecektir.

Esasen bu sorunun cevabını bireysel başvuru koşullarına bakarak vermek gerekir. Yukarıda belirttiğimiz gibi bireysel başvuru koşullarından biri de başvuru yapılmasında hukuki yarar bulunmasıdır. Bu koşul uyarınca eğer başvuru başka bir idari veya adli mercie başvurularak ihlali giderme imkânına sahipse, bireysel başvuruda bulunmasında hukuki yarar olmadığı kabul edilmektedir.

---

³⁸ EKİNCİ, "Başvuru Yollarının Tüketilmesi", s. 14.

³⁹ Başvuru No: 39977/98, Karar Tarihi: 21.02.2006 (Kesinleşme Tarihi: 21.05.2006).

Yargılamanın yenilenmesinin kabul edilmesinin bireysel başvuruya etkisi, Anayasa Mahkemesi tarafından da ele alınmıştır:

"57. Anılan bu maddelerden de görüleceği gibi "yargılamanın yenilenmesi" yolu her ne kadar bir olağanüstü kanun yolu olarak düzenlenmiş ise de, Mahkemece bu talebin kabul edilmesi halinde duruşmanın açılarak, yargılama sonucunda yeni bir hükmün verilmesi ve bu hükme karşı kanun yollarına başvurulması imkânının bulunduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla bu süreçte, adil yargılanma ile ilgili hak ihlalleri iddialarının öncelikle derece mahkemelerince incelenmesinin beklenilmesi Anayasa Mahkemesinin ikincil nitelikteki rolüne uygun olacaktır.

58. Açıklanan gerekçelerle, ihlal iddiasına konu edilen dava ile ilgili yeniden yargılama yapılmasına karar verildiği ve bu usulde öngörülmüş yargısal başvuru yollarının tamamının tüketilmediği anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının "başvuru yollarının tüketilmemesi" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir. (AYM, Aziz Yıldırım Başvurusu (3), Başvuru No: 2014/1957, 23.07.2014.)"

Buna göre, Anayasa Mahkemesi, başvurucunun yargılamanın yenilenmesi talebi kabul edilmişse, yargılamanın yenilenmesi olağanüstü bir kanun yolu olsa bile yine de başvuru yollarının tüketilmediği gerekçesiyle başvuruyu kabul etmemektedir. Bunun gerekçesi olarak da, yapılacak yeni yargılamada hak ihlalinin incelenme imkânının ortaya çıktığını ve bu ihlalin yeni yargılamada giderilmesinin söz konusu olabileceğini göstermektedir. Her şeyden önce bu görüşün ceza muhakemesi hukuku bakımından usul ekonomisi ile bağdaştığı kabulü edilebilir. Zira zaten yeniden yapılacak yargılamada ele alınacak hak ihlallerinin, ayrıca bireysel başvuru üzerine de incelenmesinde herhangi bir yarar bulunmadığı ileri sürülebilir.

Ayrıca, olayın niteliği itibarıyla yargılamanın yenilenmesinin hak ihlalinin ortadan kaldırmak bakımından tek hukuki çare olduğu durumlarda da, yargılamanın yenilenmesinin tüketilmesi gereken başvuru yolu olduğu belirtilmektedir⁴⁰.

Öte yandan bu düşünceye karşı olarak, ilk yargılama sonunda verilen kesin hüküm ile yeniden yapılan yargılama sonucunda verilecek hükmün birbirinden bağımsız iki hüküm olması nedeniyle, ilk yargılamada ortaya çıkan birtakım hak ihlallerinin yeni yargılamada ne ölçüde giderilebileceği sorusu sorulabilir. Hatta yeniden yapılan yargılamanın sonuna kadar ilk hükmün geçerli olması, bu hükmün verildiği yargılamadaki hak ihlallerini canlı tutacaktır.

Örneğin bir yargılama adil yargılama ilkesine aykırı bir şekilde yürütülmüş

---

⁴⁰ EKİNCİ, "Başvuru Yollarının Tüketilmesi", s. 14-15.

olsa ve yine bu yargılamanın sonunda verilen kesin hükme karşı yargılamanın yenilenmesi talebi yapılırsa, bu talebin kabul edilmesi durumunda başlayacak olan yeni yargılamada, adil yargılama ilkesine aykırılık görülmezse artık bu nedene dayanarak bireysel başvuru yapılması mümkün olmayacaktır. Görüldüğü üzere, ilk yargılamadaki hak ihlali yeni yargılamada giderilirse, artık Anayasa Mahkemesi tarafından ele alınmayacaktır. Burada hak ihlalinin tespitinin tek başına önemli olup olmadığı sorusu akla gelmektedir.

Bireysel başvuru yolunun esas amacı temel hak ihlallerinin tespitidir⁴¹. Nitekim 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin birinci fıkrasında da, "Esas inceleme sonunda, başvurunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir." denmektedir. Bu hükümden de anlaşılacağı üzere, hak ihlalinin var olup olmadığının tespiti asıl amaçtır. Bu nedenle sadece hak ihlalinin tespit edilmiş olması dahi yeterli sayılmaktadır⁴². Örneğin AİHM'in Jabari / Türkiye kararında, hak ihlalinin tespitinin tek başına hakkaniyete uygun tatmin olarak kabul edilebileceğini belirtmiştir⁴³.

Bu aşamada, yargılamanın yenilenmesi talebi kabul edilip de yeni yargılama safhasına geçilirse, Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 80. maddesi uyarınca düşme kararı verilmesi ihtimali ortaya çıkacaktır. Zira İçtüzüğü'nün 80. maddesinde hangi hallerde düşme kararı verilebileceği yazılıdır. Buna göre, "başvurunun davadan açıkça feragat etmesi, başvurunun davasını takipsiz bıraktığının anlaşılması, ihlalin ve sonuçlarının ortadan kalkmış olması ve bölümler ya da komisyonlarca saptanan herhangi bir başka gerekçeden ötürü, başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden görülmemesi" durumlarında mahkeme düşme kararı verebilir. O halde, bireysel başvuru yapıldıktan sonra yargılamanın yenilenmesi talebi kabul edilirse, düşme kararının hangi gerekçe ile verilebileceği sorusu akıllara gelmektedir. Ortada feragat veya davanın takipsiz bırakılması gibi bir durum olmadığından dolayı bu gerekçelere gidilemeyecektir. Diğer bir düşme nedeni olarak gösterilen "ihlalin ve sonuçlarının ortadan kalkmış olması" hususu ise, Anayasa Mahkemesi'nin yukarıda bahsedilen Aziz Yıldırım kararına baktığımızda kabul edilebilir gibi görünmektedir. Gerçi Anayasa Mahkemesi Aziz Yıldırım kararında, bireysel başvurudan önce kabul edilmiş bir yargılamanın yenilenmesi talebi olsa da, Mahkeme'nin talebin kabul edilmesi halinde tercih ettiği yol açıktır.

Öte yandan İçtüzük'ün 80. maddesindeki son düşme sebebi ise, "bölümler ya da komisyonlarca saptanan herhangi bir başka gerekçeden ötürü, başvurunun

---

⁴¹ KANADOĞLU Korkut, "Anayasa Şikayetinin Hukuki Temelleri", in: Anayasa Mahkemesi'ne Bireysel Başvuru Hakkı, Panel Notları, İstanbul Barosu Yayınları, İstanbul, 2013, s. 61.

⁴² ŞİRİN Tolga, Türkiye'de Anayasa Şikâyeti (Bireysel Başvuru), Ankara, 2013, s. 651.

⁴³ Jabari / Türkiye, Başvuru No: 40035/98, Karar Tarihi: 11.07.2000 (Kesinleşme Tarihi: 11.10.2000).

incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden görülmemesi”dir. Daha ziyade torba hüküm niteliğinde bir görünüm arz eden bu neden, Anayasa Mahkemesi’nin verdiği düşme kararlarında da dayandığı bir gerekçedir.

"Somut olayda başvuru Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulduktan sonra Ankara 3. Ağır Ceza Mahkemesinin 12/5/2011 tarih ve E. 2011/36, K. 2011/111 sayılı sürücü belgesinin daimi olarak geri alınmasına ilişkin kararının, Yargıtay 10. Ceza Dairesinin 10/3/2014 tarihli kararı ile kanun yararına bozulmasına karar verilmiştir. Böylece başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden kalmadığından İçtüzük’ün 80. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (ç) bendi uyarınca düşme kararı verilmesi gerekir. (AYM, Serkan Madsar Başvurusu, Başvuru No: 2012/751, 16.10.2014.)"

Kararda da görüldüğü üzere, bir başka olağanüstü kanun yolu olan kanun yararına bozma kararı verildikten sonra, Anayasa Mahkemesi düşme kararında bu son sebebe dayanmıştır.

Diğer taraftan akıllara gelebilecek bir başka husus, bireysel başvuru yargılamasına devam edilmesi ihtimalinde, yargılamanın yenilenmesi talebinin kabulünden sonraki aşamada, yeniden yargılamayı yapacak olan mahkemenin, bireysel başvuru kararını bekletici mesele saymasıdır. CMK m. 218/1’e göre, ceza mahkemesinin bekletici sorun kararı vermesi mümkündür. Bunun için, yüklenen suçun ispatının ceza mahkemelerinden başka bir mahkemenin görev alanına giren bir sorunun çözümüne bağlı olması gerekir. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesi’nin vereceği karar, yeniden yapılacak yargılamada suçun ispatını sağlayacaksa, ceza mahkemesinin bekletici sorun kararı vermesi gerekecektir. Örneğin bireysel başvuru üzerine, Anayasa Mahkemesi tarafından bir temel hak ve özgürlüğün ihlal edildiği belirlense, bu karar yeniden yapılacak yargılamada yüklenen suçun ispatı bakımından önemli görülebilecektir.

Bireysel başvuruya ilişkin ihlal kararı verilmesi halinde, bu kararın yeni yargılamada kullanılabileceği ihtimali ile ilgili olarak bir hususa dikkat çekmekte fayda olduğu kanaatindeyiz. Bizim burada bahsettiğimiz yeniden yargılama ile 6216 sayılı Kanun’un 50. maddesinde ele alınan yeniden yargılamadan farklıdır. Her ne kadar CMK m. 311/1-f’de failin lehine yargılamanın yenilenmesi sebepleri arasında, ceza hükmünün AİHM’in ihlali suretiyle verilmesi ve hükmün bu aykırılığa dayanması yer alıyorsa da, Anayasa Mahkemesi’nin bireysel başvuru üzerine verdiği ihlal kararının bir yargılamanın yenilenmesi sebebi olduğu yer almamaktadır. Öte yandan 6216 sayılı Kanun’un 50/2. maddesinde, “Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir.” denmektedir. Bu düzenleme doktrinde CMK’da yer almayan bir olağanüstü kanun yolu olarak nitelendirilmektedir. CMK m. 311 vd. hükümlerin 6216 sayılı Kanun’un 50. maddesinde belirtilen

halde uygulanması mümkün değildir. Zira özellikle CMK m. 311’de hükümlü lehine olan yargılamanın yenilenmesi sebepleri sınırlı sayıdadır. Dolayısıyla yargılamanın yenilenmesi ile ilgili CMK’da yer verilen usuli işlemlerin, bireysel başvuru üzerine verilen ihlal kararı bakımından uygulama alanı bulması söz konusu olmayacaktır. Örneğin CMK m. 311 vd. hükümlere göre yargılamanın yenilenmesi için ilgilinin önce talepte bulunması, CMK m. 318 uyarınca kabul edilen talep üzerine yeni bir yargılama yapılması söz konusudur. Mahkeme, yargılamanın yenilenmesi talebinin kabulü gerekçesinden tamamen bağımsız olarak yeni bir yargılama yapacaktır. Hâlbuki 6216 sayılı Kanun’u 50. maddesi uyarınca yeniden yargılama yapılabilmesi için, Anayasa Mahkemesi’nin kararı yeterlidir. Bireysel başvuruda bulunan kişinin talebine gerek yoktur. Bu anlamda 6216 sayılı Kanun’un 50. maddesindeki bu düzenleme “davasız yargılama olmaz ilkesi”nin istisnasını oluşturmaktadır⁴⁴.

C. YARGILAMANIN YENİLENMESİ TALEBİNİN REDDEDİLMESİ

Yargılamanın yenilenmesi muhakemesinde, bireysel başvuru hakkı doğuracak birtakım temel hak ve özgürlüklerin ihlal edilmesi gündeme gelmektedir. Burada yargılamanın yenilenmesi muhakemesi sırasında oraya çıkması muhtemel birtakım temel hak ve özgürlük ihlallerinin bireysel başvuru açısından hangi hukuki sorunları ortaya çıkarabileceği incelenecektir.

1. SİLAHLARIN EŞİTLİĞİ VE ÇELİŞMELİ YARGILAMA İLKESİ

Silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkesi, adil yargılama ilkesinin kapsamında ele alınmaktadır. Silahların eşitliği ilkesi, daha geniş bir kavram olan ve yargılamanın çelişmeli olması yönündeki temel hakkı da kapsayan adil yargılama ilkesinin bir unsurudur⁴⁵. Silahların eşitliği, yargılamanın her bir tarafına kendi davasını, diğer tarafa göre esaslı olarak dezavantajlı duruma düşmeyecek bir şekilde sunma imkanı verilmesi anlamına gelmektedir⁴⁶.

Ancak bir olay bakımından çelişmeli yargılama ilkesinin ihlal edilmesi, aynı zamanda silahların eşitliği ilkesinin de ihlal edildiği anlamına gelmez. Örneğin AİHM Nideröst-Huber / İsviçre kararında, kanton mahkemesinin ulaştığı tespitler Federal Mahkeme’nin taraflarına iletilmemiştir. Dolayısıyla silahların eşitliği ilkesinin ihlal edilmesi söz konusu değildir. Öte yandan, adil yargılama ilkesi, tarafların, hakime sunulan her türlü belgeden ve bulgudan haberdar olmalarını ve bunları tartışabilmelerini de gerektirdiğinden, somut olayda

⁴⁴ YENİSEY / NUHOĞLU, “Yargılamanın Yenilenmesi”, s. 11.

⁴⁵ Ruiz-Mateos / İspanya, 23.06.1993, §63.

⁴⁶ Dombo Beheer / Hollanda, 27.10.1993, §33; Ankerl / İsviçre, 23.10.1996, §38.

çelişmeli yargılama ilkesinin ihlali söz konusudur⁴⁷.

Bilindiği üzere yargılamanın yenilenmesi olağanüstü kanun yoludur. Yani yargılamanın yenilenmesi talebi, kesinleşmiş bir hükmün varlığını gerektirir. Yargılamanın yenilenmesi talebi hükmü veren mahkemeye sunulur (CMK m. 318/1). Bunun üzerine mahkeme, yargılamanın yenilenmesi talebinin kabul değer olup olmadığına, duruşma yapmaksızın karar verir (CMK m. 318/3).

Mahkeme bu aşamada, yargılamanın yenilenmesi talebinin kanunda gösterildiği şekilde yapıp yapılmadığını, yargılamanın yenilenmesini gerektirecek yasal nedenin gösterilip gösterilmediğini ve gösterilen nedeni doğrulayacak delillerin açıklanıp açıklanmadığını araştırır. Eğer bu hususlarda eksiklik varsa, talep kabule değer görülmez ve reddedilir (CMK m. 319/1).

Yargılamanın yenilenmesi talebi kabul değeri olup olmadığına duruşma yapılmaksızın karar verilir (CMK m. 318/3). Bu karar duruşma dışındaki bir karar olduğundan, hükümlü lehine yargılamanın yenilenmesi talebi söz konusu ise, CMK m. 33 uyarınca Cumhuriyet savcısının yazılı veya sözlü görüşü, yani mütalaası alınır⁴⁸. Hükümlü lehine yargılamanın yenilenmesi talebinde, hükümlünün görüşünün alınması gerekmez.

Öte yandan yargılamanın yenilenmesi talebinin CMK m. 319/1 uyarınca reddilmesi söz konusu olduğunda, hükümlü bu karara karşı itiraz yoluna başvurursa, bu durumda Cumhuriyet savcısının mütalaasının diğer tarafa bildirilmesi ve kendi mütalaasını bildirmek imkânının tanınması gerekir. Buna aykırılık çelişmeli yargılama hakkının ihlal edilmesi anlamına gelir. Nitekim Anayasa Mahkemesi, yargılamanın yenilenmesi talebinin reddine dair verilen kararda, savcının mütalaasına yer verilmemesini çelişmeli yargılama ilkesinin ihlali olarak değerlendirmiştir⁴⁹.

---

⁴⁷ Nideröst-Huber / İsviçre, 18.02.1997, §23-24.

⁴⁸ YENİSEY / NUHOĞLU, "Yargılamanın Yenilenmesi", s. 22.

⁴⁹ "95. AİHM birçok kararında, bu tür hallerde, savcının görüşünün niteliğine başvurulara, buna cevaben yazılı görüş bildirme olanağının tanınmamasını göz önünde bulundurarak, başvuruların çelişmeli yargılama hakkının ihlal edildiği sonucuna varmıştır. Yine AİHM, çelişmeli yargılama hakkının ilke olarak, ulusal hukuk sisteminin bağımsız bir üyesi tarafından -savcı gibi- mahkemenin kararını etkilemek üzere toplanan kanıtlar ve sunulan mütalaalarla ilgili olarak bir hukuk ya da ceza davasının taraflarına bilgi verilmesi ve bu taraflara da görüş bildirme olanağının tanınması anlamına geldiğini vurgulamıştır (bkz. Göç/Türkiye, B. No: 36590/97, 9/11/2000, § 34; Sağır/Türkiye, B. No: 37562/02, 19/10/2006, § 25-27; Miran/Türkiye, B. No: 43980/04, 21/4/2009; Kılıç ve Korkut/Türkiye, B. No: 25949/03 ve 25976/03, 12/2/2008). Dolayısıyla, Cumhuriyet Savcısı düşüncesinin önceden taraflara tebliğ edilerek incelemelerine sunulması ve karşı görüşlerini hazırlama imkânı verilmesi çelişmeli yargılama ilkesi ile ilişkili olarak adil yargılanma hakkının bir gereğidir (B. No: 2013/1134, 16/5/2013, § 33). Çelişmeli yargılama ilkesi, dosyada yer alan bilgi ve belgelerin taraflar açısından ulaşılabilir

2. GEREKÇELİ KARAR HAKKI

AY m. 141/3, “bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli yazılır” demektir. Aynı şekilde CMK m. 34’te de,

“(1) Hâkim ve mahkemelerin her türlü kararı, karşı oy dâhil, gerekçeli olarak yazılır. Gerekçenin yazımında 230 uncu madde göz önünde bulundurulur. Kararların örneklerinde karşı oylar da gösterilir.

(2) Kararlarda, başvurulabilecek kanun yolu, süresi, mercii ve şekilleri belirtilir.”

denmektedir.

Yani hükümler yanında ara kararlar da gerekçeli olmalıdır⁵⁰. Hâkim ve mahkemelerin kararlarının gerekçeli olması hususu AİHM ve AYM’nin bireysel başvuru çerçevesinde dikkat ettiği ve adil yargılanma hakkı kapsamında incelediği bir husustur.

Gerekçe, “psikolojik anlamdaki hükmün yani karar ile mütalaanın üçüncü unsuru olan ‘sonuç’un mantık yönünden dayanağıdır”⁵¹. Yargıtay’a göre, “Gerekçe, hükmün dayanaklarının, akla, hukuka ve dosya içeriğine uygun açıklamasıdır. Bu nedenle, gerekçede hükme esas alınan veya reddedilen bilgi ve belgelerin belirtilmesi ve bunun dayanaklarının gösterilmesi, bu dayanakların da, geçerli, yeterli ve yasal olması gerekmektedir. Yasal, yeterli ve geçerli bir gerekçeye dayanılmadan karar verilmesi, yasa koyucunun amacına uygun düşmeyeceği gibi, uygulamada da keyfiliğe yol açacaktır.”⁵² Gerekçe, hakim veya mahkemenin verdiği kararı hukuki ve maddi açıdan somutlaştırmalıdır. Bunu sağlamanın yolu, sadece dosyaya yollama yapma veya genel ifadeler kullanma değil, karar verirken esas alınan hukuki ve maddi konuları açıkça ortaya koymaktır⁵³.

Yukarıda da belirttiğimiz üzere, hâkim veya mahkeme kararlarının gerekçeli

---

olmasını gerekli kılar. Belgelere ulaşamama çelişmeli yargılama ilkesi açısından sorun oluşturabilir (B. No: 2012/575, 8/5/2014, § 46).

96. Bu açıklamalara göre, yargılamanın yenilenmesi yönündeki talepleri reddedilen başvuru sahiplerinin itiraz mercii önündeki başarı şansını zedeleyen her türlü mütalaadan haberdar edilme hakkına sahip olduklarının kabulü gerekmektedir. Özellikle, hakkaniyet açısından, bu tür mütalaların bildirilmesi, başvuru sahiplerinin itiraz mercii önünde duruşma hakkına sahip olmaması gerçeği karşısında daha da zorunlu olmaktadır (benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. Göç/Türkiye, B. No: 36590/97, 9/11/2000, § 35).” (AYM, Başvuru No: 2013/4186, 15.10.2014, RG t. 17.12.2014 s. 29208).

⁵⁰ ŞAHİN / GÖKTÜRK, s. 186.

⁵¹ YENİSEY / NUHOĞLU, Ceza Muhakemesi, s. 755.

⁵² Yargıtay 12. CD, 10.09.2012, E. 2011/24154, K. 2012/18103.

⁵³ ÖZBEK / DOĞAN / BACAĞIZ / TEPE, s. 776.

olması zorunluluğu AİHM kararlarında da ele alınmaktadır. Hadjianastassiou / Yunanistan kararında, hakimlerin kararlarını dayandırdıkları gerekçeleri yeterli bir açıklıkta ortaya koymaları gerektiğini ifade etmektedir. Bu gereklilik, örneğin, kişinin mevcut kanun yollarından faydalanması bakımından da etkili olmaktadır⁵⁴.

Özellikle yargılamanın yenilenmesi talepleriyle ilgili olarak, mahkemelerin yetersiz gerekçelerle ret kararları verdikleri görülebilmektedir. AYM'nin 2013/4186 Başvuru No.'lu kararında da görüldüğü üzere, yapılan taleplerin gerekçeli kararda tartışıldığından bahsedilmek suretiyle reddedilmesi söz konusu olabilmektedir⁵⁵. Halbuki yargılamanın yenilenmesi CMK m. 311/1-e'de belirtildiği üzere yeni olay veya yeni delilin varlığı nedeniyle talep edilmişse, ilk

---

⁵⁴ Hadjianastassiou / Yunanistan, Başvuru No: 12945/87, 16.12.1992, §33.

⁵⁵ "82. Başvurucular tarafından yargılamanın yenilenmesi nedeni olarak ileri sürülen bu (§ 79, 80, 81) ve dilekçe ekindeki diğer konular, Mahkemece, "gerekçeli kararda tartışıldığı, bu sebeple yargılamanın yenilenmesi nedeni olarak kabul edilemeyeceği" şeklinde değerlendirilerek başvurucuların talepleri reddedilmiştir.

83. Bu tespitlere göre, başvurucularca ileri sürülen delillerin mahkûmiyet hükmünde ya hiç ya da yeterince tartışılmadığı, bu delillerin hükmün kurulmasında değerlendirmeye alınabilecek nitelikte olduğu ve yeni elde edildikleri görülmektedir. Mahkûmiyet kararının dayanağını oluşturması ya da mahkûmiyet sonucunu etkilemesi nedeniyle, yeni olduğu iddiası ile sunulan bu kanıtların reddi gerekçesinin Mahkemece şüpheye yer bırakmayacak ve ikna edici bir şekilde açıklanması gerekmektedir.

84. Yargılamanın yenilenmesi talebini inceleyen Bodrum 1. Asliye Ceza Mahkemesi, başvurucuların taleplerinin gerekçeli kararda tartışıldığını belirterek red kararı vermiş, ancak, hangi talebi gerekçeli kararın hangi kısmında tartıştığını açıklamamıştır. Diğer bir ifadeyle Mahkemece, yeni olduğu söylenerek sunulan delillerin önceki karar içerisinde ne şekilde tartışıldığı belirtilmeden, dosya içeriğine uygun olmayan nedenlerle talep reddedilmiştir. Dolayısıyla gerek hükmün dayanağını oluşturan gerekçeli kararın gerekse dosyanın incelenmesinde, anılan red gerekçesinin, adalet gereksinimini giderecek ölçü ve nitelikte, yeterli, makul ve ikna edici olmadığı anlaşılmaktadır.

85. Öte yandan, Mahkemenin red kararına ve bu Mahkemece Savcının görüşünün tebliğ edilmemiş olması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği hususuna ilişkin olarak ayrıntılı itirazda bulunan başvurucuların bu itirazlarının da, İtiraz Mercii tarafından makul bir gerekçe gösterilmeden reddedildiği saptanmıştır.

86. İtirazı inceleyen Muğla 2. Ağır Ceza Mahkemesi, "karar usul ve yasaya uygun olduğundan" bahisle itirazı reddetmiştir. Bodrum 1. Asliye Ceza Mahkemesinin red kararında, hükme ulaşmayı sağlayan olay, bunların sebepleri ve sonuca götüren nedensellik kurgusu değerlendirmelerinin yeterli açıklıkta yapılmadığı kabul edildiğinden, itirazı inceleyen Muğla 2. Ağır Ceza Mahkemesinin kararında da detaylı bir açıklama bulunmadığı gözetildiğinde, Bodrum 1. Asliye Ceza Mahkemesinin kararına dayanak yapılan gerekçesinin yeterli olmadığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla, gerek yargılamanın yenilenmesi talebini reddeden Mahkeme kararının gerekse İtiraz Mercii kararının hakkaniyete uygun makul bir gerekçeyi içerdiğinden bahsedilemez." (AYM, Başvuru No: 2013/4186, 15.10.2014, RG t. 17.12.2014 s. 29208).

derece mahkemesinin gerekçeli kararının yargılamanın yenilenmesi talebinin reddi bakımından da geçerli olduğunun ileri sürülmesi mümkün değildir. Yeni olay veya yeni delillerin ne şekilde tartışıldığına ayrıca gerekçelendirilmesi gerekir. Aynı husus, yargılamanın yenilenmesi talebinin reddine yapılan itiraz üzerine verilen karar bakımından da geçerlidir. Nitekim itiraz üzerine verilen ret kararlarında, sıklıkla “kararın usul ve yasaya uygun olduğu” belirtilmektedir. Bu şekilde verilen kararların da gerekçe hakkını ihlal ettiği açıktır.

3. HÂKİMİN TARAFSIZLIĞI İLKESİ

Yargılamanın yenilenmesinde görev yapacak olan hâkimin, önceki yargılamada görev almaması gerekmektedir. CMK m. 23/3 bu kuralı açıkça ortaya koymaktadır. Bu hükmü, önceki hükme katılan hâkimlerin hiçbir aşamada görev almaması olarak anlamak gerekir⁵⁶. Dolayısıyla esas hakkında hükmü veren heyette görev yapmış olan hâkimin, yargılamanın yenilenmesi talebini inceleyen heyette yer alması da CMK m. 23/3'e aykırılık oluşturmaktadır⁵⁷. Nitekim Yargıtay da bu görüştedir⁵⁸.

Yargılama faaliyetinin bağımsız ve tarafsız bir yargı merciince yapılması, adil yargılanma hakkının önemli bir boyutudur⁵⁹. Hâkimin taraflar bakımından objektif olmasına hâkimin tarafsızlığı denmektedir⁶⁰. Hâkimin tarafsızlığını sağlanabilmesi için kanunda birtakım yasaklılık halleri düzenlenmiştir. Bu yasaklılık haline rağmen hâkimin işlem yapması CMK m. 286/1-b uyarınca

⁵⁶ YENİSEY / NUHOĞLU, “Yargılamanın Yenilenmesi”, s. 22.

⁵⁷ ŞAHİN / GÖKTÜRK, s. 303.

⁵⁸ “5271 sayılı CMK’nun 23/3. maddesi uyarınca; yargılamanın yenilenmesi halinde, önceki yargılamada görev yapan hakim, aynı işte görev alamaz. Yargılamanın yenilenmesi isteminin kabüle değer olup olmadığına ilişkin kararın aynı mahkemece, fakat asıl kararı veren başkan ve üyeler dışındaki hakimlerden oluşturulan heyetçe verilmesi gerekir. Asıl kararı veren heyette başkan olarak görev yapan E.O. (34417)’nun yargılamanın yenilenmesi isteminin reddine karar veren heyette de görev alması CMK’nun 23/3. maddesine aykırılık oluşturmaktadır. Bu nedenle Yargılamanın yenilenmesi isteminin reddine dair kararın ortadan kaldırılmasına ve talebin kabulüne karar vermesi gerekir iken, itirazın reddine karar vermesi usule aykırı olduğu saptanmıştır.” (1. CD, 13.01.2010, E. 2009/10007, K. 2010/4); “Somut olayda; Kadıköy İkinci Ağır Ceza Mahkemesi’nin 08.12.2005 gün ve 2005/211 Esas, 2005/541 sayılı kararının kesinleşmesini müteakip, yargılamanın yenilenmesi talebi üzerine önceki yargılamada görev yapan (...) sicil sayılı mahkeme başkanının, yargılamanın yenilenmesi talebinin reddine dair aynı mahkemenin 04.12.2008 gün ve aynı sayılı müteferrik kararına 5271 sayılı CMK’nın 23. maddesinin (3) numaralı fıkrasına aykırı olarak iştirak ettiği anlaşılmakta; anılan karara vaki itirazın bu yönden kabulü gerekirken reddine karar verilmesi isabetsizdir.” (11. CD, 29.01.2010, E. 2009/12102, K. 2010/287).

⁵⁹ ERGÜL, s. 255.

⁶⁰ YENİSEY / NUHOĞLU, Ceza Muhakemesi, s. 237.

hukuka kesin aykırılık hallerinden birini oluşturmaktadır.

“Sözleşmenin 6. maddesinde açıkça, adil yargılanma hakkının bir unsuru olarak, davanın tarafsız bir mahkemede görülmesini isteme hakkından söz edilmiştir. Anayasa’nın 36. maddesinde mahkemelerin tarafsızlığından açıkça bahsedilmemekle beraber, Anayasa Mahkemesi içtihadı uyarınca, bu hak da adil yargılanma hakkının zımni bir unsurudur.”⁶¹

AİHM hâkimin tarafsızlığını, demokratik bir toplumda yargıya duyulan güven bakımından önemli saymaktadır⁶². Bu anlamda örneğin AİHM Oberschlick / Avusturya davasında, ilk derece mahkemesinde görev yapan hâkimin istinaf yargılamasında da görev almasını, tarafsızlık ilkesini dolayısıyla da adil yargılanma ilkesini ihlal olarak değerlendirmiştir⁶³.

Dolayısıyla bir davada, özellikle yasal yasaklılık halinin varlığına rağmen görev yapan bir hâkimin olması, yapılan yargılama faaliyetinin adil olması bakımından da sorun yaratabilecek niteliktedir. Bu faaliyetin yargılamanın yenilenmesi talebi aşamasında olması da fark yaratmaz. Netice olarak, yargılamanın yenilenmesi talebi üzerine yapılacak yargılamanın ve verilecek kararın, esas hakkında karar vermiş mahkemede görev almamış hâkimler tarafından verilmesi gereklidir. Buna aykırılık hem Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nin hem de Anayasa Mahkemesi’nin içtihatlarına göre adil yargılanma ilkesine aykırılık teşkil etmektedir.

SONUÇ

Bireysel başvuru ile yargılamanın yenilenmesini birlikte incelerken amacımız, bu iki kurumun birbirlerini etkileyebilecekleri durumları incelemektir. Bunu yaparken de en önemli aracımız AİHM ve Anayasa Mahkemesi kararları oldu.

Yargılamanın yenilenmesi ile bireysel başvuru arasındaki ilk etkileşim, süre bakımından ortaya çıkmaktadır. Burada en fazla irdelenen husus, yargılamanın yenilenmesine konu olan kesin hüküm ile ilgili bireysel başvuru yapılması aşamasında, 30 günlük sürenin ne zaman başlayacağı; diğer bir deyişle yargılamanın yenilenmesi kararının 30 günlük süreyi yeniden canlandırıp canlandıramayacağıdır. Yukarıda açıklamaya çalıştığımız üzere, yargılamanın yenilenmesine konu olan kesin hüküm ile ilgili bireysel başvuru yapılacaksa, 30 günlük süre kesin hükmün verilmesiyle başlamakta, yargılamanın yenilenmesi bu sürenin baştan başlamasını sağlamamaktadır. Ancak bireysel başvuru

---

⁶¹ AYM, Başvuru No: 2013/1780, 20.03.2014, §60.

⁶² Pullar / Birleşik Krallık, Başvuru No: 22399/93, 10.06.1996, §38.

⁶³ Oberschlick / Avusturya, Başvuru No: 11662/85, 23.05.1991, §48 vd.

yargılamanın yenilenmesi muhakemesinin bizatihi kendisine karşı yapılmışsa o vakit 30 günlük sürenin başlangıcı elbette yargılamanın yenilenmesi ile ilgili kararın verildiği tarih olacaktır.

İncelediğimiz bir diğer husus ise, yargılamanın yenilenmesi taleplerinin kabul edilmesinin, yapılan bireysel başvuruları nasıl etkileyeceğidir. Bu kapsamda özellikle cevabını aradığımız soru, yargılamanın yenilenmesi talebi kabul edildiği vakit, yapılmış olan bireysel başvuruların akıbetinin ne olacağıdır. Bu hususta Anayasa Mahkemesi'nin vermiş olduğu kararlarda, kabul edilen yargılamanın yenilenmesi taleplerinden sonra bireysel başvuru yargılamalarının sona erdirildiği görülmektedir. Ancak bu uygulamanın bilhassa temel hak ve özgürlüklerin ihlalinin tespit edilmesini önlediği kanaatindeyiz. Buna göre, eğer ortada bir temel hak ve özgürlük ihlali yapılmışsa, adli yargı bakımından yargılamanın yenilenmesi talebi kabul edilmiş olsa bile, bu ihlali tespit edilmesini engellememesi ve bireysel başvuru talebinin yine de değerlendirilmesi doğru olacaktır.

Son olarak yargılamanın yenilenmesi talebi reddedildiğinde, verilen ret kararı bakımından ayrıca bireysel başvuru yapılabileceği ele alınmıştır. Elbette bu ret kararlarıyla ilgili yapılacak bireysel başvurularda da temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiğinin ortaya konması gerekir. Bu ihlallerin nasıl olabileceği de üç örnek verilerek açıklanmaya çalışılmıştır. Ancak bu bireysel başvuruların, yargılamanın yenilenmesi talebine esas teşkil eden karardan bağımsız olarak, yargılamanın yenilenmesi talebinin reddedilmesi kararıyla sınırlı olduğunun vurgulanması gerekir.

*****

KAYNAKÇA

AKYÜREK Güçlü, Yargılamanın Yenilenmesi, Ankara, 2015.

CENTEL Nur / ZAFER Hamide, Ceza Muhakemesi Hukuku, 13. Bası, İstanbul, 2016.

DOĞRU Osman, Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Rehberi, İstanbul, 2013.

EKİNCİ Hüseyin, "Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvurularda Bir Kabul Edilebilirlik Koşulu Olarak "Başvuru Yollarının Tüketilmesi" Sorunu", in: Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Yıl: 3, Sayı: 11, ss. 1-20.

EKİNCİ Hüseyin, "Kabul Edilebilirlik Kriterleri", in: Bireysel Başvuru, İnceleme Usulü ve Kabul Edilebilirlik Kriterleri, Ankara, 2013, ss. 161-197.

ERGÜL Ergin, Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Bireysel Başvuru ve Uygulaması, Ankara, 2013.

KANADOĞLU Korkut, “Anayasa Şikayetinin Hukuki Temelleri”, in: Anayasa Mahkemesi’ne Bireysel Başvuru Hakkı, Panel Notları, İstanbul Barosu Yayınları, İstanbul, 2013, ss. 49-70.

KAYA Köroğlu, Cezai Konularda Anayasa Mahkemesi’ne Bireysel Başvuru, Ankara, 2014.

KILINÇ Bahadır, “Karşılaştırmalı Anayasa Yargısında Bireysel Başvuru (Anayasa Şikâyeti) Kurumu ve Türkiye Açısından Uygulanabilirliği”, Anayasa Yargısı, Cilt: 25, Yıl: 2008, ss. 19-59.

ÖZBEK Veli Özer / DOĞAN Koray / BACAĞIZ Pınar / TEPE İlker, Ceza Muhakemesi Hukuku, 8. Baskı, Ankara, 2016.

ÖZGEN Eralp, Ceza Muhakemesinin Yenilenmesi, Ankara, 1968.

ÖZTÜRK Bahri / TEZCAN Durmuş / ERDEM Mustafa Ruhan / SİRMA GEZER Özge / SAYGILAR KIRIT Yasemin F. / ÖZAYDIN Özdem / ALAN AKCAN Esra / ERDEN TÜTÜNCÜ Efser, Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku, 10. Baskı, Ankara, 2016.

ŞAHİN Cumhur / GÖKTÜRK Neslihan, Ceza Muhakemesi Hukuku II, 5. Bası, Ankara, 2016.

ŞİRİN Tolga, Türkiye’de Anayasa Şikâyeti (Bireysel Başvuru), Ankara, 2013.

TSERETELI Nino, Mechanism of Individual Complaints – German, Spanish and Hungarian Constitutional Courts – Comparative Analysis, Central European University, Budapest, 2007.

TURAN Hüseyin, “Ceza Mahkemelerince Verilen Kararlar Bakımından Bireysel Başvuruda Başvuru Süresi”, in: Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Yıl: 5, Sayı: 17, ss. 111-140.

Venice Commission, Study on Individual Access to Constitutional Justice, CDL-AD(2010)039rev.

YENİSEY Feridun / NUHOĞLU Ayşe, “Yargılamanın Yenilenmesi Muhakemesi”, in: Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 9, Sayı: 123-124, Kasım-Aralık 2014, ss. 7-35.

YENİSEY Feridun / NUHOĞLU Ayşe, Ceza Muhakemesi Hukuku, 4. Baskı, İstanbul, 2016.